

Brabec, krycí jméno Špaček

Tenhle ptáček vyrůstal pod křídly Jestřába a jistý čas hnízdl v Krkonoších, konkrétně v Peči pod Sněžkou. Ornitologové mohou zůstat v klidu, to je jen pokus představit v roce významného výročí Horské služby nějak originálně dobrodruha Karla Brabce. Podle jeho vlastních slov spíš „dobrého druhá“, statečného chlapíka s pestrým životopisem, kamaráda zoceleného komunistickým kriminálem, vodního skauta se srdcem závodníka, pro kterého neexistovaly žádné hranice, mezi přáteli oblíbeného spolence, odbojáře a agenta-chodce. V jeho případě spíš plavce.

Karel Brabec, národní správce půjčovny lyží a prodejny se sportovními potřebami, někdejšího Sportovního domu Franze Kohla, přejmenovaného po únoru 1948 na národní podnik Zdar v Peči čp. 212, stál po roce 1945 ve svých 27 letech jako zakladatel u kolébky nově vzniklé oblastní pobočky Horské záchranné služby (HZS). Snad i lyžařského klubu, pro který dokonce navrhl odznak, a hasičského sboru. Pražák křtěný a doslova odchovaný Vltavou, kterou miloval a znal každé její šplouchnutí, se narodil 2. ledna 1918. Vyrůstal v pražském 16. oddíle vodních skautů, kam přešel z legendární „Dvojky“ vedené Jaroslavem Foglarem – Jestřábem, a junácké zásady vyznával celý život. Vyučil se strojním zámečnickem při montáži leteckých motorů ve Waltrovce. V cestě za klukovskou touhou stát se vojenským pilotem narukoval těsně před obsazením republiky nakrátko k 6. leteckému pluku jako mechanik. V zámečnické profesi pracoval po celou dobu protektorátu.

V dresu žižkovské Viktorky s číslem 4

Karel Brabec – starý muž s pestrou minulostí

Přesto akurátní pecký poválečný kronikář Josef Šourek v kolonce jeho povolání uvádí „údajně úředník“. V jeho pečlivě vedené kronice Pece pod Sněžkou kupodivu nefiguruje jméno Karla Brabce ani u historie hasičského sboru ani mezi lyžaři, i když existuje Brabcova členská legitimace z lyžařského klubu z roku 1946, stejně jako svědectví o funkci strojníka u hasičů. A naopak takovou drobnost, že se Brabec účastnil jako host slavnostního spuštění finálního úseku lanovky na Sněžku 10. listopadu 1949, kronikář neopomněl. Buď byl Brabčák tak trochu pábitel, nebo i pozornému panu Šourkovi v poválečném rychlém sledu událostí ledacos uniklo.

Zdálka ne vše, co se o něm v minulosti uvádělo, je v souladu, jak už to bývá u lidí, o kterých se hodně píše. Což jen podtrhuje, že nebyl žádný svatoušek, ale docela plnokrevný a činorodý muž. Pěstoval závodně lehkou atletiku, především běhy v SK Viktorie Žižkov. Jako člen vinohradského lyžařského oddílu jezdil již před válkou lyžovat do Pece, kam se jako účastník domácího odboje a závěrečných bojů na pražských barikádách vrátil (dle jeho vlastního tvrzení) s nechvalně proslulým ozbrojeným oddílem *Pěst* hned počátkem května 1945, dokonce prý jako jeden z prvních Čechů. Za zásluhy v boji proti fašismu byl vyznamenán v roce 1948 generálem Svobodou.

Naštěstí ta horská služba je doložená naprosto průkazně. Oznámení o založení Horské bezpečnostní a záchranné služby v Peči pod Sněžkou, odeslané Okresní správní komisi v Trutnově s datem 13. prosince 1945, podepsali za nově ustavenou HZS Karel Brabec, následně vedoucí celé oblasti Trutnov i pátracího okrsku v Peči, za místní oddělení SNB štabní strážmistr Josef Vacek, národní správce Vily Hofer, pozdější dětské ozdravovny Libuše, a za místní správní komisi její předseda, učitelský čekatel a zároveň ředitel školy (sic!) Josef Mach. Z dnešního pohledu je cel-

kem sympatické, že si podepsaní pánové za pobytu v obci nijak nezadali s nastupujícím totalitním režimem. Brabec, člen místní správní komise, byl pro osobní kontroverzi se samozvanou mocí v osobě poručíka Hebelky poprvé zatčen už v roce 1945 a propuštěn z vazby až na zákrok obecního tajemníka Václava Řeháka. Vacek byl akčním výborem Národní fronty postaven mimo službu hned po únorových událostech roku 1948 a Mach se vystěhoval velmi záhy. To jen na okraj.

Náš člověk Karel Brabec miloval nejen jízdu na kánoji po tiché vodní hladině, ale jako správné dítě své doby taky buráčení výbušných motorů na dvou i čtyřech kolech. Lze ho najít na startu unikátního závodu do vrchu ze Svobody nad Úpou na Hoffmannovy Boudy v roce 1947 za volantem vozu Alfa Romeo. Nebo s týmem kamarádů z horské služby v sedlech služebních motocyklů Jawa 250 na I. ročníku městského okruhu Branou Krkonoš v Trutnově 21. srpna 1949 i na okruhu v bulharské Varně. V roce 1948 byl mezi reprezentanty ČSR na tradiční šestidenní motocyklovou soutěži v italském San Remu, odkud ho vyřadilo zranění při tréninku. V Peči působil jako licencovaný instruktor jízdy především pro nováčky horské služby. Na Jawě nejen svážel raněné a z klukoviny prý vyjel na vrchol Sněžky (i když škodolibé jazyky prohlašovaly, že dolů jej museli spouštět na laně), ale účastnil se také fyzicky náročného zájezdu HZS napříč spřátelenými lidově demokratickými státy od Baltu do Varny ve dnech 21. září až 4. listopadu 1948. Okružní jízdy přes Polsko, Slovensko, Maďarsko, Rumunsko a Bulharsko, při které jim nebyl povolen pouze vjezd na území SSSR a Albánie, se zúčastnili ještě Karel Haberle, Jaroslav Linka, Josef Bursík, Václav Prokop a Jaroslav Kácovský – všichni z Pece, Josef

Skafandr US Army používaný Králem Dunaje

Falešný občanský průkaz agenta Brabce, 1950

Karel Brabec na motocyklu Jawa 250 ve Varně, 1948

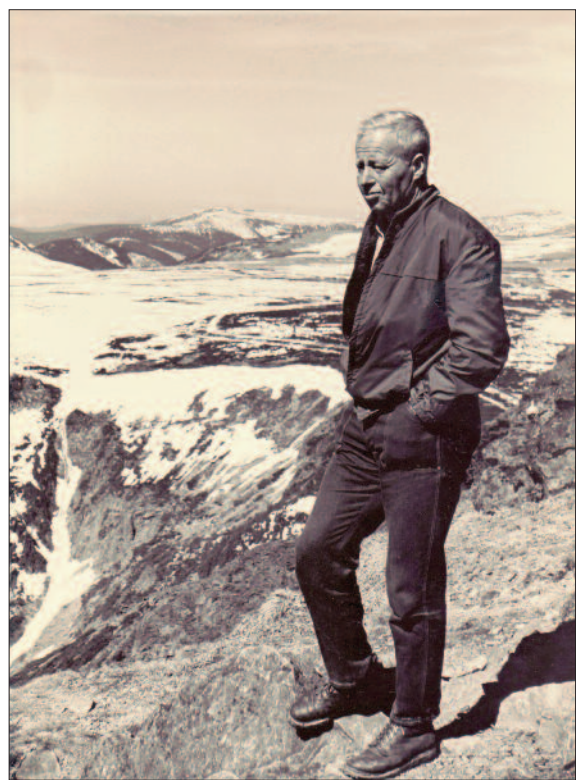
Burda, vedoucí okrsku HS z Janských Lázní, z Trutnova Jaroslav Mudrych a z Prahy kameraman Krátkého filmu Karel Zrůbek. Všechny jezdce vesměs na motocyklech Jawa doprovázeli s osobní Tatrovkou střídající se řidiči Evžen Malý z Horního Starého Města a Trutnovák Karel Pavel. Propagační jízdou, při níž ujeli celkem 9 500 km bez vážnějšího defektu, chtěli prezentovat všestrannost členů krkonošské horské služby i spolehlivost československé tovární značky. Vedle neskrývaného obdivu se však, jak je v Čechách zvykem, setkali i se závistivou kritikou, především od svých kolegů, která vyústila v následnou perzekuci.

Opravdu husarským Brabcovým kouskem bylo však jeho překonání státní hranice při útěku na Západ. Podařilo se mu, jako jednomu z mála, přejít přes vody Dunaje v prostoru mezi Bratislavou a Vídní. Využil příznivé konfigurace terénu i svých znalostí říčních vodních proudů a nepokoušel se veletok přeplavat, ale nechal se prakticky odnést vodou do Rakouska. Od ledna 1950 byl totiž internován v táboře nucených prací v uranových dolech v Příbrami, kam byl poslán trestní komisí ONV v Hradci Králové na dva roky za nejspíš vykonstruovaný hospodářský delikt. Je zvláštní, že tentýž trest postihl i další dva funkcionáře z vedení HS v Peci, též účastníky zájezdu. Již v květnu se mu podařilo uprchnout a až do října se skrýval na různých místech republiky, než se rozhodl přejít přes železnou oponu. Do Československa se ještě několikrát nelegálně vrátil, již jako agent americké zpravodajské služby CIC, vybaven později gumovým skafandrem z výzbroje US Army, který si důmyslně sám upravil. Stejnou cestou pak převedl svou o osm let starší manželku Lidmilu, mimochodem od roku 1948

první ženu v řadách horských záchranářů v celé oblasti, a dalšího uprchlého vězně, doktora Jaroslava Horusického, odsouzeného za rozvracení republiky na doživotí. Jeden z falešných občanských průkazů agenta Brabce z té doby byl „vtipně“ vystaven na jméno Karel Špaček. Vysloužil si přízviska Plaváček, Žabí muž i vzletný Král Dunaje. „Hut ab,“ jak říkají Vídeňáci.

Osudným se mu stal jeho poslední přechod „přes čáru“ po Vánocích v roce 1951. Zatkli ho v Bratislavě ráno 30. prosince, když roznášel protirežimní letáky a pohlednice s karikaturou sovětského diktátora Stalina. U státního soudu v Praze vyfosoval 10. června 1952 sedmnáct let natvrdo. Jednou z polehčujících okolností, která ho zachránila od vyššího trestu, když žalobce navrhoval i ten nejvyšší, bylo uznání předešlé prospěšné práce pro společnost. Jmenovitě zásluhy na založení HS v Krkonoších. Jak dalece se v případě angažoval Brabcův spolužák, v té době pracovník kontrarozvědky Arnošt Pokorný, se lze jen dohadovat. Faktem je, že právě pro krajskou vojenskou zpravodajskou službu v Hradci Králové z titulu své funkce šéf HS v prvních poválečných letech údajně pracoval jako tzv. „otevřené oko“ na bouřlivé hranici s Polskem pod jménem Szabatowski. Z vězení byl propuštěn při velké květnové amnestii v roce 1960. Jeho první cesta na svobodu vedla do Bratislavy, k Dunaji. Od dob jeho zatčení se však mnoho změnilo. Ostraha hranic jej chytila, sotva se přiblížil k vodě. Do Vídně se dostal, tentokrát již legálně, po mnoha letech díky sametové revoluci až v roce 1990. Neplatné šilinky, uložené v mrtvé schránce na rakouském území, mu v bance kupodivu vyměnili. Zpuchřelé zbytky jeho skafandru jsou stále uloženy v depozitáři Muzea Policie ČR. Jeho příběh natočili studenti FAMU v roce 1992 a v cyklu *Neznámí hrdinové* jej již několikrát vysílala Česká televize. Jen z análů HS jako by se vypařil. Veřejnost, především krkonošská, by však podobné lidi, kteří aktivně vystoupili proti komunismu, měla poznat blíže, než jen ze sice záslužných a čtivých, ale přece jen v tomto konkrétním případě letmých zmínek Přemka Kováříka, propagátora HS v našem časopise. Vždyť kdopak dnes ví, že tenhle srdečný, přátelský a charismatický unikát pracoval na stará kolena jako řadový údržbář neonových reklam a veřejného osvětlení v pražském Elektropodniku? I z této doby se dochovaly desítky jeho zlepšovacích návrhů. Hlavně se však s beraní zarputilostí a vrozeným smyslem pro spravedlnost neustále snažil o rehabilitaci svého jména i jména stejně postižených kamarádů z HS Josefa Bursíka a Václava Prokopa, kteří na následky vězeňské práce v uranových dolech zemřeli. Po roce 1968 přibral aktuálně i neprávem vyloučené kolegy Josefa Šourka, Josefa Burdu a Jaroslava Kácovského. Stále samozřejmě vymáhal i úhradu veškerého zabaveného majetku, včetně automobilu a dvou motocyklů, zařízení dílny a osobních věcí, které mu nikdy nikdo nevrátil. (Jako perlička zní požadavek na vrácení vyčíněné kůže na jezdecké kalhoty, z níž prý soudruzi nechali vyrobit desky na podpisové archy k oslavě narození maršála Stalina). Doložená celková hodnota ztrát dosáhla téměř půl milionu Kčs a ještě v červnu 1991 na jednání v Peci byl svolný přijmout jako odškodné penzion Bohatýr.

Rozhovory pro tisk vždy, když se politická situace ve společnosti jen trochu uvolnila, a hlav-

Po letech v Krkonoších – 1. máj 1966

ně dopisy, které neúnavně zasílal na všemožné instituce, pomohly k plné rehabilitaci všech neprávem vyloučených členů. Zároveň vrhají stín i na glorifikovaného náčelníka HS Krkonoše Otase Štětku. Inu, nikdo není dokonalý. A dokonalý jistě nebyl ani celoživotní skaut s výstížnou prezdívkou Štír, Karel Brabec. Sporadické volné chvíle trávil na milované zahradě v odstavené maringotce, vedle níž rezivěla obytná dodávka upravená z někdejšího pohřebního vozu, s katamaránem vlastní konstrukce na přívěsném vozíku, pamatující jeho spanilý jízdy krajinou. Žil stále na plný plyn. Zasloužil se o zachování zeleně v rodných Košířích, byl spoluautorem prvního poválečného hřiště golfového klubu v Motole. Několikrát přepracovával projekt na „loď hudby a světla“ plující po Vltavě mezi Žofínem a Štvanicí, který později a v jiné podobě realizovali bratři Formanové. A v duchu si promítal svůj velký sen o svobodné plavbě lodí po Dunaji až do Vídně, a třeba i dál. Král Dunaje Karel Brabec svůj sen dosnil v roce 1993. Plakety a medaile z motoristických soutěží upevněné na stěnách odvezli „světští“ spolu s kousnou maringotkou. Jen papírové doklady střeží jeho dědicové jako oko v hlavě. Právě z nich je však patrné, že i relativně krátká, sotva pětiletá epizoda z Brabcovy životního příběhu věnovaná Krkonošům, si připomenutí každopádně zaslouží.

Arnošt Neubauer, Antonín Tichý

SLOVNÍČEK ZKRATEK:

CIC – Counter Intelligence Corps (1941–1961)

NV – národní výbor (1945–1990)

SNB – Sbor národní bezpečnosti (1945–1991)